

УДК 336

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ

В.В. Орлова, С.П. Оришко

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Перед підприємствами постійно виникає завдання внутрішньої самооцінки і прогнозування свого фінансового стану, вживання заходів з його відновлення, тобто забезпечення фінансової безпеки діяльності від різних проявів зовнішніх та внутрішніх загроз. Проблеми забезпечення фінансової безпеки займають провідне місце в системі управління підприємствами соціокультурної сфери у нестабільному та важкопрогнозованому зовнішньому середовищі. Розглядаючи управління фінансовою безпекою у взаємозв'язку з іншими видами управління, стаття відводить йому пріоритетну роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємств соціокультурної сфери. Управління фінансовою безпекою здійснюється на всіх стадіях життєвого циклу підприємства і спрямоване на нейтралізацію загроз – як в умовах стійкого, так і нестабільного розвитку.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова безпека, фінансова система, управління фінансовою безпекою.

Вступ. Сучасні підприємства соціокультурної сфери функціонують в умовах конкуренції, розвитку конкурентної боротьби, коли відсутні сформовані правила ведення бізнесу, слабка державна правова система і,

як результат, зростає рівень невизначеності в прийнятті управлінських рішень, що в кінцевому підсумку посилює увагу до проблеми забезпечити безпеку підприємства. Основними чинниками, що мають негативний вплив на діяльність підприємств соціокультурної сфери, в першу чергу, можна вважати низьку інвестиційну активність, важко доступність кредитних ресурсів, підвищення конкуренції, інфляція тощо. При такій ситуації від суб'єктів господарювання вимагається прийняття гнучких фінансових рішень та їх адаптація до конкретних умов, що можуть змінюватися залежно від ситуації. При реалізації таких рішень має забезпечитись зниження величини втрат, збитків, які були викликані негативним впливом зовнішнього середовища, що сприятиме виходу на нові позиції ринку. Основними шляхами забезпечення конкурентних позицій у сфері соціокультурної діяльності, на перше місце має стати питання підвищити адаптивні властивості фінансової системи підприємства.

Постановка завдання. В останні роки ми можемо побачити монументальні праці, у яких проводяться дослідження проблем фінансової та економічної безпеки на макрорівні, тобто на державному рівні. Водночас, питанням забезпечення безпеки

окремих підприємств та їх фінансової складової приділяється недостатньо уваги, хоча варто зазначити, що саме безпека підприємства є основою як національної безпеки загалом, так і зокрема фінансової.

Економічна безпека підприємства в якості об'єкта має його економічні інтереси та економічну діяльність, в той же час фінансова безпека суб'єктів господарювання має відповідно бути пов'язана з фінансовими інтересами та фінансовою діяльністю. Таким чином, фінансова безпека підприємства - це такий стан його захищеності від загроз, що виникає у процесі його розвитку та функціонування як суб'єкта фінансових відносин.

Побудувати гнучку фінансову систему підприємств соціокультурної сфери неможливо без забезпечення його фінансової безпеки, яка має бути спрямована на формування конкурентного статусу та реалізацію прийнятої стратегії.

Фінансова безпека є таким рівнем стійкості фінансового стану підприємства, що [4]:

- дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді;
- задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства;
- забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства;
- забезпечує здатність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і загрозам фінансовому стану

підприємства, виникненню небажаної структури капіталу чи примусової ліквідації підприємства;

- забезпечує достатню гнучкість при прийнятті фінансових рішень;
- забезпечує захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

Таким чином, варто зазначити, що фінансова безпека є однією з основних частин економічної безпеки підприємства, тому що тільки той, хто керує фінансовими ресурсами підприємства, визначає його стратегічний розвиток. Отже розробити стратегію фінансової безпеки має бути основним завданням стратегії розвитку підприємства, а створення ефективного механізму управління фінансовою безпекою підприємства – має стати одним із першочергових завдань. З огляду на вище сказане актуальним залишається розгляд методичного забезпечення механізму управління фінансовою безпекою підприємства, що дозволить сформувати систему захисних реакцій на негативні прояви загроз.

Результати. Наявність значного числа загроз стійкого функціонування фінансової системи підприємства, необхідність розвитку адаптивних властивостей системи, призвели до підвищеної уваги до питань розробки механізмів забезпечення фінансової безпеки підприємства. Призначенням останніх у системах управління фінансовою діяльністю підприємства є аналіз зовнішніх і внутрішніх загроз, оцінка наслідків їхнього впливу на його фінансову діяльність і формування комплексу превентивних

управлінських рішень, що дозволяють підвищити швидкість адаптивної реакції підприємства на негативні впливи зовнішнього середовища.

Питанням розробки економічних механізмів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання присвячена низка робіт вітчизняних вчених [1, 2, 4]. Слід зазначити, що в силу наявності значної кількості загроз стратегічного характеру, викликаного трансформаційними й інтеграційними процесами, запропоновані механізми, як правило, розглядають фінансову безпеку як фінансово-економічний рівень підприємства, стійкість до банкрутства [3, 4, 5]. Тому досить розробленими в теоретичному плані є механізми оцінки і прогнозування стану банкрутства підприємства, яке характеризується значними втратами, збитками, низьким потенціалом відновлення нормального режиму функціонування фінансової системи. Однак існує дефіцит розробок, пов'язаних з дослідженням процесів формування хиткого, передкризового і кризового станів, що характеризуються зниженням рівня фінансової безпеки, своєчасна діагностика яких дозволить не тільки визначати величину необхідних резервів для покриття збитків і втрат, але і значно знизити рівень останніх.

В системі управління підприємством на перше місце повинні виходити питання підвищення адаптивності фінансової системи. Роботи Розвиток такої властивості дозволить робити своєчасне корегування фінансових рішень, сприятиме формуванню гнучких стратегій поведінки підприємства, а це в свою чергу дозволить здійснювати стійку діяльність і функ-

ціонування в умовах мінливого зовнішнього середовища

Фінансова безпека – це такий стан фінансових ресурсів та ефективність їх використання при якому підприємство може вільно маневрувати коштами і здатне при цьому безперебійно фінансувати виробництво, а також проводити інвестування для відновлення і розширення.

Під управлінням фінансовою безпекою варто розуміти систему методів і принципів необхідних для розробки та реалізації управлінських рішень, що пов'язані із забезпеченням захисту важливих фінансових інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз [5]. Варто зауважити, що такими пріоритетними фінансовими інтересами при умові стабільного розвитку можуть бути збільшення ринкової вартості підприємства, в умовах хиткого стану – попередження банкрутства.

Суть управління фінансовою безпекою проявляється в його функціях. Усе різноманіття функцій управління фінансовою безпекою можна описати такими параметрами:

- часові рамки (стратегічне, тактичне, оперативне);
- сфера фінансової діяльності (прибуток, інвестиції, грошові потоки, капітал, фінансові ризики);
- фаза (етап) процесу управління (прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, стимулювання, контроль) [1].

Процес управління фінансовою безпекою підприємства заснований на сукупності організаційних, правових, інформаційних, економічних механізмів, під якими варто розуміти сукупність елементів, що визначають

схему і послідовність розробки та впровадження управлінських рішень по забезпеченню захисту пріоритетних фінансових інтересів підприємства від різних загроз. До основних етапів механізму управління фінансовою безпекою підприємства можна віднести:

Етап 1. Вибір показників фінансової безпеки підприємства

Етап 2. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства.

Етап 3. Виділення домінуючих загроз фінансовій безпеці підприємства

Етап 4. Оцінка пролонгованої дії загроз

Етап 5. Вибір стратегії і тактики управління фінансовою безпекою підприємства

Змістом першого етапу є відбір найбільш важливих показників фінансової безпеки підприємства із попередньо складеного списку індикаторів, які показують як забезпечене підприємство фінансовими ресурсами та як ефективно їх використовує.

Відбір показників можна здійснювати на основі оцінки інформаційної важливості індикаторів та дослідженню важливості чинників.

На другому етапі проводиться комплексна оцінка фінансової безпеки підприємства як об'єкта, який має багатоознакову природу. При цьому комплексне оцінювання повинно проводитись як у просторовому, так і часовому розрізі. Цей підхід дозволить дослідити специфіку при формуванні кризових ситуацій з урахуванням факторів, що обумовили циклічність розвитку підприємств.

Змістом третього етапу є виділення тих загроз, дія яких може призвести до зменшення рівня фінансо-

вої безпеки підприємства. Реалізація цього етапу повинна передбачати проведення класифікації загроз; виділення тих показників, при допомозі яких можна оцінити рівень загроз; побудувати комплексну оцінку рівня загроз; розробити модель залежності рівня фінансової безпеки підприємства від рівня загроз.

У процесі проведення класифікації можна виділити позасистемні (зовнішні) загрози і внутрісистемні (внутрішні). Застосування такої класифікаційної ознаки можна пояснити розходженнями в методах локалізації зовнішніх і внутрішніх загроз. Варто зазначити, що внутрісистемні загрози пов'язані з прорахунками і помилками в управлінні, тому вони можуть бути ліквідовані. Зовнішні загрози не є керованими, тому рівень інтенсивності їх впливу повинен враховуватись при створенні необхідних резервів підприємства з метою підтримання стабільного функціонування підприємства.

У складі зовнішніх і внутрішніх загроз у залежності від джерела їх виникнення виділяються фінансові, техніко-технологічні, соціальні загрози. Така класифікація дозволить враховувати специфіку різних сфер діяльності підприємства при виборі інструментів локалізації загроз.

Результатом цього етапу є проведення оцінки впливу загроз. Аналіз параметрів дасть можливість виділяти домінуючі групи загроз.

На четвертому етапі механізму проводиться оцінка пролонгованої дії загроз. Така оцінка може проводитись з урахуванням циклічності розвитку підприємства. Для того, щоб врахувати специфіку впливу стадій життєво-

го циклу підприємства та циклічності розвитку галузі на формування кризової ситуації розробляються моделі прогнозування рівня загроз. Це дасть змогу здійснити оцінку наслідків пролонгованого впливу загроз у тому випадку, якщо підприємство суворо дотримується прийнятої фінансової стратегії.

Змістом п'ятого етапу є проведення оцінки рівня стійкості загроз та вибір моделі управління ФБП. Оцінка рівня стійкості загроз вважається основою при виборі заходів щодо їх локалізації. Якщо переважаючими є довгострокові загрози, то з метою забезпечити фінансову безпеку підприємства необхідно коректувати не тільки тактичний фінансовий план, а також і фінансову стратегію підприємства. У випадку наявності короткострокових загроз, то для забезпечення фінансової безпеки і нормалізації фінансової ситуації можна здійснити корегування тактичних і оперативних фінансових планів.

Вибір моделі управління здійснюється на основі аналізу синхронності формування загроз. У випадку якщо значна частина загроз є синхронно діючими, то застосовується пасивна модель управління, змістом якої є формування резервів, необхідних для покриття збитків і втрат, пов'язаних із впливом загроз. Якщо загрози мають асинхронний характер, то застосовується активна модель управління ФБП, що полягає в зміні параметрів фінансової стратегії і політики за такими напрямками, як відновлення основних фондів, формування портфеля довгострокових фінансових вкладень, управління рухом товарно-матеріальних запасів, рухом коштів,

залученням позикового капіталу тощо [6]. Вибір варіанта фінансової політики здійснюється на основі співставлення можливих втрат, пов'язаних із впливом загроз і ресурсів, необхідних для їх попередження.

Висновки. Щоб забезпечити фінансову безпеку підприємств соціокультурної сфери необхідно розробити заходи, спрямовані на попередження втрат і збитків від негативного впливу на їх фінансову діяльність.

У статті запропоновано механізм управління фінансовою безпекою підприємств соціокультурної сфери, який дозволяє досліджувати різні стадії формування кризи фінансових ресурсів підприємства, оцінювати внесок внутрішніх і зовнішніх загроз при формуванні кризових фінансових ситуацій і розробляти систему управлінських рішень, які спрямовані на попередження чи локалізацію втрат і збитків, що пов'язаний з негативним проявом впливу загроз на функціонування фінансової системи підприємства.

Отже, механізм управління фінансовою безпекою повинен займати основне місце у системі управління діяльністю підприємств соціокультурної сфери. Він здатний забезпечувати такий стан фінансової складової та рівень ефективності їх використання, при якому підприємство, при вільному маневруванні фінансами, змогло б надавати безперебійно послуги споживачам, а також займатися інвестуванням з метою розширення портфеля послуг.

Література

1. Бланк И.А. Управление финансо-

вой безопасностью предприятия / И.А. Бланк – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 308 с.

2. Гончаренко Л.П. Процесс обеспечения экономической безопасности предприятия / Л.П. Гончаренко // Справочник экономиста. – 2004. – № 12. – С. 81–85.

3. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации / О.А. Грунин, С.О. Грунин. – СПб. : Питер, 2002. – 198 с.

4. Ильяшенко С.Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия / С.Н. Ильяшенко // Наукові праці ДонНТУ. – 2002. – № 48. – С. 16–22.

5. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм ее обеспечения / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко – К. : Либра, 2003. – 280 с.

6. Орлова В.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства / В.В. Орлова // Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою : Зб. наук. праць. – Донецьк : ДонДУУ, 2011. – Т. XII. – Серія «Економіка». – Вип. 214. – С. 221–229.

Orlova V.V., Oryshko S.P. SOCIOCULTURAL SPHERE ENTERPRISES FINANCIAL SAFETY MANAGEMENT TOOL. Enterprises always face the challenge of internal self-evaluation and their financial state predictions, taking some measures to its renewing that is providing financial safety and taking precautions from various internal and external threats. Problems related to financial safety provision take an important place in the sociocultural sphere enterprises management system in unstable and difficultly predictable external surrounding. Considering financial safety management in connection with other types of management, this article states its priority in the process of sociocultural sphere en-

terprises effective operation provision. Financial safety management occurs at all the stages of enterprise live cycle and leads to threats limitation both in the conditions of sustainable and unstable development.

Keywords: financial state, financial safety, financial system, financial safety management.

Орлова В.В., Оришко С.П. МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ СФЕРЫ. Перед предприятиями постоянно возникают задачи внутренней самооценки и прогнозирование своего финансового состояния, принятия мер по его восстановлению которые обеспечат финансовою безопасностью от разных проявлений внутренних и внешних угроз. Проблемы обеспечения финансовой безопасности занимают лидирующее место в системе управление предприятиями социокультурной сферы в нестабильной и трудно прогнозируемой внешней среде. Рассматривая управления финансовой безопасности во взаимосвязи с другими видами управление, статья отводит ему приоритетную роль в обеспечении эффективного функционирования предприятий социокультурной сферы. Управление финансовой безопасностью осуществляется на всех стадиях жизненного цикла предприятия и направлено на нейтрализацию угроз – как в условиях стойкого, так и нестабильного развития.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовая безопасность, финансовая система, управление финансовой безопасностью.